

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΟΠΤΙΚΕΣ ΓΩΝΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

Κείμενα: Αλκινόη Μοσχίδου

ΞΑΝΘΗ: Η ΚΥΡΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Η πόλη με τα ανεξάλειπτα χρώματα και τα παντοτινά αρώματα

δήποτε δέντρα μόνο τσάμια, δηλ. πεύκα, καβάκια, δηλ. λεύκες, άρμπουρε, δηλ. κέδρο, καστανιές και έλατα. Αυτή είναι η πρώτη ύλη της παλιάς Ξάνθης, που αναμείχθηκε με την ποταμίσια πέτρα με θαυμαστά αποτελέσματα, που χωριούν μπροστά στο μπετόν και την πίσσα.

Από τις λεύκες, που παλαιότερα λέγονταν καβάκια, πήρε το όνομά της η εκκλησία των Πανμεγίστων Ταξιαρχών, που βρίσκεται στην οδό Ορφέως στην παλιά Ξάνθη. Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, οι κατακτητές απαγόρευσαν την ανέγερση καμπαναριών, τότε ο ιερέας μαζί με κατοίκους της περιοχής στερέωσαν την καμπάνα στα καβάκια, που βρίσκονταν κολλητά στον ναό. Έτσι η συγκεκριμένη εκκλησία

πρωτοαντικρύζει κάποιος είναι το σπίτι του ιερέα, το οποίο παραδοσιακά πρέπει να βρίσκεται στο προαύλιο της εκκλησίας.

Μπορεί όμως στο προαύλιο ενός σπιτιού να βρίσκεται ένα εκκλησάκι; Στην παλιά Ξάνθη αυτό το φαινόμενο είναι συχνό. Ίσως οι ιδιοκτήτες των όμορφων αρχοντικών να «παράχωναν» στις αυλές τους, τους μικρούς ναούς από το φόβο των εκάστοτε κατακτητών. Ένα από τα μικρά εκκλησάκια, το οποίο καλύπτεται από ένα οικοδόμημα της οδού Ορφέως 37, είναι αυτό, που αφιερώθηκε στους Αγίους Ακίνδυνο και Ελπιδοφόρο. Ο θρύλος θέλει στο εκκλησάκι αυτό, να ευλογήθηκαν κάποια από τα όπλα του Μακεδονικού Αγώνα και να υπάρχει μία κρύπτη από κάτω του, που οδηγούσε στο βουνό.

Υπάρχουν και άλλα μικρά εκκλησάκια, όπως αυτό της Αναλήψεως, της Αγίας Παρασκευής, της Παναγίας Δέξιας, τα οποία στον μικρό τους χώρο δέχτηκαν τις προσευχές πολλών πιστών, που σε ώρες δύσκολες βρήκαν έναν τρόπο να αμυνθούν στους κατακτητές. Με την πίστη και την προσευχή...

είναι περισσότερο γνωστή στην Ξάνθη ως καβάκι, παρά ως Πανμεγίστων Ταξιαρχών.

Αναμφισβήτητα η εκκλησία με την πιο όμορφη θέα είναι αυτή του Ακαθίστου Ύμνου. Από κει απολαμβάνεις την Ξάνθη «πιάτο» και νιώθεις πως βρίσκεσαι σ' έναν επίγειο παράδεισο. Το όνομα της εκκλησίας σπάνιο, αλλά όχι μοναδικό, υπάρχει ένα παρεκκλήσιο στο νησάκι Σκορπιός, στο Ιόνιο πέλαγος. Όταν κανείς βρεθεί μπροστά στην πόρτα της εισόδου, δεν καταλαβαίνει που βρίσκεται η εκκλησία. Αντικρύζει ένα σπίτι εναρμονισμένο με την αρχιτεκτονική των γύρω σπιτιών και την είσοδο, μπορεί να τη θεωρήσει ως την είσοδο αυτού του παλιού σπιτιού. Όταν ανοίγει η πόρτα βρίσκεται μέσα σε μια στοά, την οποία αφού την διαβεί βρίσκεται μπροστά στην εκκλησία και μπροστά σε μια καλά φροντισμένη αυλή. Το σπίτι, που

Γοητεία. Να μια λέξη, που αξίζει στην Ξάνθη. Γιατί η αντίφαση ενέχει γοητεία, και την Ξάνθη την χαρακτηρίζουν δύο ετερόκλητα στοιχεία: το παλιό και το νέο κομμάτι της πόλης, αγαστά παντρεμένα. Παλιό και νέο, καμπαναριά και μιναρέδες, βυζαντινές νότες και σούρες από το κοράνι: όλα αυτά και άλλα τόσα συνθέτουν την παλέτα των χρωμάτων της πόλης. «Κι η ατμόσφαιρα της πόλης ασύλληπτη αίσθηση ελλειπτικό, σαν την ανάμνηση μιας ζωής περασμένης, που δεν την ζήσαμε κι όμως μας φαίνεται οικεία» λέει ο ποιητής. Και πώς να μη μας φαίνεται οικεία η ζωή των αρχών

ποτάμι, τον Κόσυνθο, που την οριοθετεί, οι γιορτές με το όνομά της λαμβάνουν χώρα στα δρομάκια της. Εκεί βρίσκεται το δημαρχείο της πόλης, εκεί και η πινακοθήκη της, εκεί και το καλοφτιαγμένο λαογραφικό μουσείο. Και απέναντι από τον Αϊ Βλάση το σπίτι των παιδικών χρόνων του λυρικού Μάνου Χατζηδάκι....

Η γνωστή άγνωστη παλιά Ξάνθη

Σπίτια, εκκλησάκια και τζαμιά: τα τρία βασικά στοιχεία, που χαρακτηρίζουν την παλιά Ξάνθη. Αν κάποιος την κοιτάξει από ψηλά

του 19ου αιώνα, αφού όλα τα στοιχεία, που τη συνθέτουν είναι εκεί ολοζώντανα, στα στενοσόκακα, στα σαχνίσια των σπιτιών της παλιάς Ξάνθης. Λες και ένας εμπνευσμένος δημιουργός virtual reality έβαλε το χεράκι του και έφτιαξε ένα χώρο, ένα δάσος αρχιτεκτονικών ρυθμών, όπου μπορούμε μέσα του να χανόμαστε, αλλά ταυτόχρονα να αισθανόμαστε τα βλέμματα των ανθρώπων, που μας κοιτάζουν πίσω από τα παράθυρα των αρχοντικών, να ακούμε τις συνομιλίες των νοικοκυρών και ταυτόχρονα να μυρίζουμε τα καλούδια, που ψήνουν. Αν αυτό δεν είναι συναίσθησις, τότε τί είναι; Και επειδή τίποτα δεν είναι πιο αληθινό από τα συναισθήματα, η παλιά πόλη της Ξάνθης είναι ένα πραγματικό κομμάτι της ζωής όλων των Ξανθιωτών!

Γι αυτό η παλιά Ξάνθη είναι το επίκεντρο όλων των σημαντικών δρώμενων της πόλης: το κάψιμο του Τζάρου μετά από ένα ξέφρενο αποκριατικό γλέντι γίνεται στο

θα μπερδέψει τις στέγες, τα καμπαναριά και τους μιναρέδες και αν την περπατήσει απ' άκρη σ' άκρη, τότε θα μπερδευτεί τόσο πολύ από τους πολλούς θρησκευτικούς ναούς, που κατά λάθος θα κάνει το σταυρό του μπροστά σε τζαμί!

Όμως στην παλιά Ξάνθη είναι τόσα πολλά τα εκκλησάκια, που «κρύβονται» ακόμη και σε αυλές σπιτιών, που όπου και αν κάνει κανείς το σταυρό του, θα βρει αποδέκτη. Εξάλλου, είναι τόσο ευλογημένο το μέρος, που κάποιος πρέπει να δοξάσει τον Θεό, που έπλασε τέτοια μυαλά, τα οποία το σκαρφίστηκαν!

Πέτρα και ξύλο: δυο υλικά που κυριαρχούν στην παλιά Ξάνθη. Δυο υλικά, που υπάρχουν σε αφθονία στη γύρω περιοχή, τα οποία τα προμηθεύονταν οι μαστόροι μετά από απαραίτητη «ιεροτελεσία»: τα δέντρα τα έκοβαν στη γιόμηση του φεγγαριού, για να μη σαπίσουν. Όμως δεν έκοβαν οποία-

ΒΙΣΤΟΝΙΔΑ: ΤΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ

Ο μύθος θέλει ο αρχαίος Θρακικός λαός των Βιστώνων να έχει μπροστάρη τον θρυλικό βασιλιά Διομήδη και πρωτεύουσα του κράτους τους να είναι η «Κώμη Καρτέρα», που δέσποζε στο μέσο της λίμνης. Ο Διομήδης απέκτησε φήμη χάρη στα ανθρωποφάγα άλογά του με τις χάλκινες σιαγόνες και τα ιδιόμορφα ονόματα «Ποδάρης», «Λάμπος», «Ξάνθος» και «Δήμος». Κάποιοι εκείνα τα χρόνια του μύθου, στα οποία περιπλανιόμαστε, διέδιδαν πως εκείνα τα πλάσματα δεν ήταν άλογα, αλλά οι άσχημες κόρες του Διομήδη! Τα άλογα αυτά ή κατά άλλους τις άσχημες κόρες είχε αποστολή ο μυθικός ήρωας Ηρακλής να τα δαμάσει και να τα μεταφέρει στον Ευρυσθέα. Τα πράγματα για το Ηρακλή δεν ήταν ποτέ εύκολα και πόσο μάλλον, όταν έπρεπε να τα βάλει με τους δυνατούς Βίστονες. Τον βοήθησε όμως η ιδιαιτερότητα της περιο-

χής, που βρισκόταν κάτω από τη στάθμη της θάλασσας, όταν λοιπόν οι Βίστονες του επιτέθηκαν εκείνος έσκαψε ένα μεγάλο κανάλι, το οποίο γέμισε νερό από τη θάλασσα, ξεχείλισε και κατέστρεψε ολοσχερώς την πρωτεύουσά τους...

«Ζήδωρος και ερυβώλαξ» περιγράφει την περιοχή ο Σκύμος ο Χίος τον 2ο αιώνα μ.Χ., που σημαίνει πως ο περιηγητής είχε επισημάνει από τότε την πεδιάδα μεγάλης εκτάσεως. Ενώ κατά τον μεταγενέστερο γεωγράφο Στράβωνα (64 π.Χ.-19 π.Χ.) η συγκεκριμένη περιοχή είχε κατοικηθεί από τον λαό των Κικόνων, οι οποίοι σύμφωνα με τον Όμηρο ήταν σύμμαχοι των Τρώων. Σήμερα η λίμνη Βιστονίδα τριχοτομείται από τους δήμους Αβδήρων, Βιστονίδας και Ιάσμου (Ν. Ροδόπης) όμως είναι άμεσα συνδεδεμένη λόγω ονόματος με τον δήμο Βιστονίδας. Προστατεύεται από τη συνθήκη RAMSAR, γιατί αποτελεί το καταφύγιο πολλών αποδημητικών πουλιών. Τέτοια εποχή γίνεται από μπλε ροζ, από τα πολλά φλαμίνγκος, που ζουν στα νερά της, δίνοντας μια εξωτική νότα στην περιοχή. Οι ταξιδιώτες της παλιάς εθνικής οδού Ξάνθης – Κομοτηνής θαμπώνονται όταν βλέπουν το θέαμα από μακριά και όταν πλησιάζουν τότε σταματούν, για να θαυμάσουν το όμορφο πτηνό με τον ψηλό λαιμό και το βαθύ ροζ χρώμα. Συνήθως οι περαστικοί προσπαθούν να φωτογραφίσουν τα πουλιά αλλά συνήθως δεν τα καταφέρνουν, γιατί τα πουλιά σε κάθε παράξενο θόρυβο απομακρύνονται, δημιουργώντας ένα απίστευτο θέαμα παλόμενου ροζ.

Καθαρά Δευτέρα στη Συδινή

Αναβίωση εθίμων που έχουν σχέση με την Καθαρά Δευτέρα γίνεται κάθε χρόνο στο χωριό Συδινή. Μετά από το Αποκριάτικο ξεφάντωμα την Κυριακή της αποκριάς στην Ξάνθη ο δήμος Βιστονίδας παίρνει τη σκυτάλη της διασκέδασης. Σύλλογοι του δήμου κάθε χρόνο αναλαμβάνουν να αναβιώσουν τα έθιμα, που διδάχτηκαν από τους γεροντότερους, με συνέπεια και αφοσίωση

στην παράδοση.

Από νωρίς όλος σχεδόν ο Νομός μαζεύεται στη Συδινή, για να γιορτάσει την Καθαρά Δευτέρα. Προσφέρονται φασολάδα, ελιές, ταραμάς, ζυμωτό ψωμί. Όμως το γλέντι δεν έχει ξεκινήσει ακόμα...Σα να δίνεται το σύνθημα από ένα αόρατο, μικρόφωνο και όλοι οι θιασώτες της διασκεδάσης, στήνονται στις δύο μεριές του δρόμου και περιμένουν την παρέλαση των αρμάτων. Τα άρματα περνούν προκαλώντας παραλήρημα στους επισκέπτες και όσοι βρίσκονται πάνω σ' αυτά, κατεβαίνουν στον κόσμο και τον βάφουν με μαύρη μπογιά. Άναρθρες κρουαγές χαράς βγαίνουν από όλους τους συμμετέχοντες...Τα άρματα έχουν θέματα από την τηλεόραση και την επικαιρότητα, και σχεδόν κανένα πρόσωπο της «μόδας» δεν ξεφεύγει από την καζούρα των εμπνευστών της παρέλασης.

Το έθιμο του μοτζουράματος, «προίκα» από τους παππούδες και τους πατεράδες των κατοίκων του χωριού έχει προσαρμοστεί στη σημερινή εποχή με τη θεματολογία του, ενώ διατηρούνται αναλείωτα το κέφι και η όρεξη για ξεφάντωμα!

Τερψιλαρύγιες γεύσεις της περιοχής

Πολλά είδη ζυμαρικών φτιάχνονται στην

περιοχή, όπως οι γιοφκάδες, το κουσκουσ', η μιλίνα, το κατσαμάκι', η κάσα, οι λουκουμάδες, η αλμυρή κουλούρα. Το κατσαμάκι είναι χυλός από καλαμποκίσιο αλεύρι και κάπως παρόμοια γίνεται και η κάσα. Τα μικκία είναι ένα είδος λουκουμά, στρόγγυλα σαν κουλούρες, και αφράτα, που τρώγονται με μέλι και κανέλα.

Χαρακτηριστικές είναι και οι χορτόπιτες της περιοχής από πράσα, παπαρούνα ή τσουκνίδα.

«Προσωπικά» δεδομένα

Έδρα του δήμου: η Γεννισέα, απέχει από την Ξάνθη 11 χλμ
Πληθυσμός: 10.261 κάτοικοι (απογραφή 2001)

Οικισμοί: 18 κύριοι οικισμοί

Απασχόληση: Κυρίως στον πρωτογενή. Επίσης στον δευτερογενή τομέα και λιγότερο στον τριτογενή.

Συγκριτικά πλεονεκτήματα: υπάρχουν εγκατεστημένες αρκετές βιομηχανίες, που δραστηριοποιούνται στους τομείς της χαρτοποιίας, κλωστούφαντουργίας, πλαστικών και τροφίμων.

ΜΥΚΗ: ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΟ ΑΓΧΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ «ΚΑΠΝΟΣ»

Στη Μύκη η λέξη καπνός είναι ιερή, γιατί αυτός είναι που δίνει ζωή στην περιοχή. Όμως, σύμφωνα με την κοινή παραδοχή, αν οι κάτοικοι της ορεινής Ξάνθης δεν ήταν τόσο εργατικοί ούτε ένα φύλο καπνού δε θα μπορούσε να φυτρώσει. Καλά λέει η παροιμία πως, όπου υπάρχει καπνός, υπάρχει και φωτιά, και στην περίπτωση αυτή «φωτιά» είναι οι κάτοικοι της ορεινής Ξάνθης. Γιατί πιάνει φωτιά η τσάπα, όταν βρίσκεται στα χέρια τους, το ίδιο και οι βέργες για το μπούρλιασμα των καπνόφυλλων!

Για τους Ροδοπαίους της Ξάνθης η γη τους είναι σαν ένας πολύχρωμος καμβάς, όπου επάνω του οριοθετούν το χώρο δουλειάς τους. Και δεν αφήνουν ούτε μία σπιθαμή αυτού του «καμβά» της φύσης να πάει χαμένη. Γι αυτούς και το πιο μικρό κομματάκι γης έχει αξία, πάνω σ' αυτό εναποθέτουν όλο τους τον χρόνο και όλη τους την όρεξη για δουλειά.

Ακόμη και τα σπίτια των κατοίκων της Ορεινής Ξάνθης είναι έτσι κατασκευασμένα, ώστε να εξυπηρετούν ένα κομμάτι της δουλειάς τους. Στο ισόγειο του σπιτιού συνήθως υπάρχει υποδομή για φύλαξη οικίστων ζώων αλλά και το καλοκαίρι εκεί γίνονται οι εργασίες επεξεργασίας του καπνού. Η μυρωδιά των χωριών το καλοκαίρι έχει άμεση σχέση με τον καπνό, που μαζεύεται και ξεραίνεται. Σ' αυτό βοηθάει και η ποικιλία καπνού, που μόνο σ' αυτήν την περιοχή καλλιεργείται, ο μπασμάς, που είναι ιδιαίτερα αρωματική. Αυτή η μυρωδιά, η τόσο λεπτή και ευχάριστη, χαρακτηρίζει τον τόπο, τους ανθρώπους, τη δουλειά τους.

Τα λόγια μας για την Μύκη πρέπει να είναι από χόμα, για να γίνουν κατανοητά. Γιατί το χόμα σ' αυτή τη γωνιά του κόσμου παίρνει μορφή, γίνεται σύντροφος των ανθρώπων, γίνεται έρωτας...Όταν ο άνθρωπος μπορεί και μιλάει στο χόμα με τη δουλειά και την επιμονή του, τότε η ζωή του χαρακτηρίζεται από καθαρότητα και απλότητα. Το άγχος και πιο πολύ το στρες είναι λέξεις άγνωστες για τους κατοίκους αυτής της περιοχής.

Τα χωριά της ορεινής Ξάνθης σφίζονται από ζωή. Μπορεί οι περισσότεροι νέοι να έχουν μεταναστεύσει στην Γερμανία, όμως οι ηλικιωμένοι, που έχουν μείνει πίσω κρατούν

επάξια το ρόλο του σκληρού δουλευτάρη. Το ίδιο εργατικά είναι και τα παιδιά, που από μικρά μαθαίνουν να συνομιλούν με το χόμα, μαθαίνουν πως να πιάνουν την «πέτρα και να τη στείβουν»!

Οι γυναίκες των Ορεινών χωριών της Μύκης εκτός από τη συλλογή καπνού ασχολούνται με τον αργαλειό. Σε πολλά σπίτια συναντούμε αυτό το ξύλινο εργαλείο της ύφανσης, που στα χέρια των γυναικών κά-

νει θαύματα. Δεν υπάρχει περίπτωση να μην επισκεφθεί κάποιος ξένος το σπίτι ενός Ροδοπαίου και η γυναίκα του σπιτιού να μην του χαρίσει ένα υφαντό ή ένα ζευγάρι μάλλινα τερλίκια φτιαγμένα στο χέρι και στολισμένα με κέντημα.

Μεγάλη είναι η προσφορά της νοικοκυράς κατά τη διάρκεια του Ραμαζανιού. Οι μου-

σουλμάνοι νηστεύουν από τη ανατολή έως τη δύση του ήλιου, όλες αυτές τις ώρες δεν έχουν δικαίωμα ούτε νερό να πιουν, πριν και μετά έχουν δικαίωμα να φάνε ό,τι τους ευχαριστεί. Γι αυτό οι γυναίκες αρχίζουν και προετοιμάζουν το φαγητό στις 2 τα ξημερώματα, ώστε να μπορούν να φάνε τα παιδιά πριν πάνε στο σχολείο και ο άντρας τους πριν πάει στο τζαμί, για την προσευχή.

«Το κορίτσι νωρίς σηκώθηκε

ίσια σαλόνια σκούπισε

και στη μέση έκατσε

ψιλό καπνό βελόνιασε.

Η μάνα της μέσα έξω

Γιατί κλαις κόρη μου;

Πώς δε θα κλάψω μανούλα μου

Αφού το παληκάρι μου λείπει

Απ' το μεγάλο μπαϊράμ μέχρι το μικρό» (Δημοτικό τραγούδι από την

Γλαύκη)

Τερψιλαρύγιες γεύσεις της περιοχής

Πλούσιες και διαφορετικές είναι οι γεύσεις της περιοχής. Γεύσεις που δε συναντούμε σε άλλη περιοχή της Ελλάδας.

Πατένικ: είναι ένα είδος πίτας, που τα υλικά του είναι τριμμένη πατάτα, κρεμμυδάκια, ρύζι και αυγά

Λούτσονικα: γίνεται με πράσα, πατάτες και

καλαμποκίσιο αλεύρι

Παραδοσιακό έδεσμα της περιοχής είναι ο καβουρμάς, που φτιάχνεται από κρέας αγελαδινό ή κατσικίσιο. Διατηρείται σε χαμηλή θερμοκρασία για μεγάλο χρονικό διάστημα

και συνδυάζεται με πολλά φαγητά.

Στα γλυκά χρησιμοποιείται πολύ το κολοκύθι σε διάφορες εκδοχές: ψητό, με κράνα αλλά και το κυδώνι, που γίνεται είτε κομπόστα, είτε μαρμελάδα.

«Προσωπικά» δεδομένα [σε πλαίσιο]

Έδρα του δήμου: η Σμίνθη, που απέχει από την Ξάνθη 14 χλμ.

Πληθυσμός: 11.502 κάτοικοι (απογραφή 2001)

Οικισμοί: 30 βασικοί οικισμοί

Απασχόληση: κυρίως στον πρωτογενή τομέα Συγκριτικά πλεονεκτήματα: καπνοκαλλιέργειες του μπασμά, πλούσια πανίδα και χλωρίδα.

ΤΟΠΕΙΡΟΣ: Από το ΔΕΛΤΑ ξεκινά το Αλφάβητο της ομορφιάς!

ΔΕΛΤΑ: το τέταρτο γράμμα της αλφαβήτου, που κάποιοι μελετητές υποστηρίζουν πως προήλθε από μια λέξη, που σημαίνει «θύρα». Και αυτή η ανάλυση μας βολεύει, γιατί μέσα από το Δέλτα του ποταμού Νέ-

στου, στους κόλπους του δήμου Τοπείρου μας ανοίγεται μια πόρτα στην απέραντη ομορφιά! Στο Δέλτα ενός ποταμού μπορεί να καταλήγουν άχρηστα αντικείμενα, που κουβαλά ακούσια ο ποταμός Νέστος, όμως από εκεί ξεκινά η ζωή σπάνιων πλασμάτων περήφανων, όπως ο Βασιλαετός και πανώριων, όπως ο κολχικός φασιανός.

Από το Δέλτα παίρνει ζωή το Κοτζά Ορμάν, που σημαίνει Μεγάλο Δάσος. Και δε θα ήταν τόσο μεγάλο και τόσο πλούσιο αν δεν το έτρεφε ο ήλιος της Μεσογείου και το νερό, που κατεβάζει ο Νέστος. Μοναδικός συνδυασμός χρωμάτων: κίτρινο του ήλιου μπλε της θάλασσας και πράσινο του ποταμού και του δάσους. Μα αν αναμείξει κάποιος ζωγράφος το μπλε και το κίτρινο δε θα δημιουργήσει το πράσινο;

Όλη η περιοχή προστατεύεται καλά από τη συνθήκη RAMSAR, για να μπορούν και οι επόμενες γενιές να συμμετέχουν σ' αυτήν την ομορφιά, να την απολαμβάνουν και να δοξάζουν τον Πλάστη. Από τη συνθήκη

RAMSAR προστατεύονται και όλες οι λίμνες, που σχηματίζονται από το αγκάλιασμα της θάλασσας και του ποταμού: Βασσόρα, Ερατεινό, Αγίασμα, Κοκάλα, Κεραμωτή, Μοναστηράκι. Τέτοια «αγκαλιάσματα» στην αρχαιότητα έδιναν «τροφή» στους προγόνους μας και έπλαθαν θεότητες και τις ναιάδες...

254 είδη πουλιών έχουν επίσημα καταγραφεί, πως ζουν σ' αυτήν την περιοχή και ενδεικτικά αναφέρουμε τον αργυροπελεκάνο, τη βαλτόπαπια, τον βασιλαετό, το κικρινέζι, την κοκκινόχηνα, τη λεπτομούτα, το στικταετό. Το Δέλτα του Νέστου είναι βασικότερη περιοχή στην Ελλάδα για την αναπαραγωγή της αγαθοκαλαμίνης, που φωλιάζει στις αμμοθίνες και φυσικά εκεί ζει και αναπαράγεται ο Κολχικός Φασιανός.

Όταν στον δήμο Τοπείρου γιορτάζουν

Στις 8 Σεπτεμβρίου κάθε έτους αναβιώνεται στον οικισμό Άβατο το έθιμο του Θρακικού γάμου. Ήχοι τσαμπούνας, παραδοσιακές ενδυμασίες, πολύς χορός και φαγητό μέχρι...λιποθυμίας κυριαρχούν σε κάθε αναβίωση.

Σ' αυτόν τον γάμο τηρούνται όλες οι παραδόσεις: οι φίλοι ξυρίζουν τον γαμπρό, οι φίλες ντύνουν τη νύφη και συνάμα τραγουδούν. Οι ήχοι της τσαμπούνας τους συνοδεύουν μέχρι την εκκλησία και μετά γλέντι μέχρι...πρωίας, αβίαστα, χωρίς να χρειαστεί να αναβιώσουν κανένα έθιμο!

Ο θησαυρός στα σπλάχνα του δήμου Τοπείρου

Τα γεωθερμικά ρευστά που κυκλοφορούν στα έγκατα του δήμου Τοπείρου αποτελούν τα σημαντικότερα από άποψη απόδο-

σης ενέργειας στη Βόρεια Ελλάδα. Η σωστή χρήση τους θα δώσει νέα ώθηση στη γεωργία αλλά και λύση σε προβλήματα της καθημερινότητας, όπως η θέρμανση δημοσίων κτιρίων και οικισμών.

Τερψιλαρύγγιες γεύσεις της περιοχής

Χαρακτηριστική είναι η ρυζόπιτα της περιοχής ή αλλιώς μιλίνα. Η ρυζόπιτα είναι γλυ-

κιά και με μπόλικο φρέσκο βούτυρο. Σερβίρεται τι Κυριακές, τις γιορτές και στην αναβίωση του εθίμου του Θρακικού γάμου. Το Πάσχα εκτός από το παραδοσιακό σουβλιστό αρνί, στους οικισμούς του δήμου Τοπείρου φτιάχνουν και τον λεγόμενο τζιγεροσαρμά, από συκωτάκια αρνιού, τυλιγμένα στην σκέπη του, ανακατεμένα με μυρωδικά, όπως δυόσμο και μαντζουράνα.

«Προσωπικά» δεδομένα

Έδρα του δήμου: το Εύλαλο, απέχει από την Ξάνθη περίπου 25 χλμ

Πληθυσμός του δήμου: 12.227 κάτοικοι (απογραφή 2001)

Οικισμοί: 32 βασικοί

Απασχόληση: Κυρίως στον πρωτογενή τομέα, λιγότερο στον δευτερογενή και ακόμη λιγότερο στον τριτογενή.

Συγκριτικά πλεονεκτήματα: διαθέτει αρκετά χιλιόμετρα παραλιών, ενώ έχει χαρακτηριστεί ένας από τους 10 σημαντικότερους βιότοπους υψηλής αξίας.

ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ: ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΦΙΔΟΣΕΡΝΕΤΑΙ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ

Πλάι στον Νέστο ξεδιπλώνεται ο μεγαλύτερος σε έκταση δήμος του Νομού Ξάνθης. Ο δήμος Σταυρούπολης διασχίζεται από τις ράγες του τραίνου, που ακολουθούν κατά πόδας τις όχθες του ποταμού. Οι ράγες του τραίνου περνούν μέσα από τα βουνά του δήμου και ακολουθούν το ποτάμι, προσφέροντας ένα μοναδικό θέαμα στον περιηγητή, ο οποίος μπορεί και παρακολουθεί το θέαμα από ψηλά από κάποιο άλλο σημείο του βουνού. Ποτάμι, βουνά, καταρράκτης, πράσινες πλαγιές είναι τα βασικά «στατικά» ενός ορεινού δήμου μεγάλου σε έκταση αλλά με αντιστρόφως ανάλογο πληθυσμό. Ο δήμος Σταυρούπολης αν και κατοικούνταν τη δεκαετία του '50 από 8800 άτομα σήμερα κατοικείται σχεδόν από 3000 άτομα, που ζουν στους 26 οικισμούς του.

Οι τρεις χιλιάδες σχεδόν κάτοικοι, που

απέμειναν σ' αυτό το κομμάτι της Ελλάδας πρέπει να θεωρούνται ιδιαίτερα τυχεροί, που «γεύονται» καθημερινά το μεγαλείο της φύσης. Η Χαϊντού θα μπορούσε να χαρακτηριστεί με μεγάλη ευκολία ένα από τα ομορφότερα δάση της Ελλάδας, ενώ ο καταρράκτης Λειβαδίτης είναι και αυτός ένα μοναδικό θέαμα.

Το Λυκοδρόμιο, ένα χωριό που και μόνο με το όνομά του εντυπωσιάζει, είναι σα να βγήκε από τις σελίδες κάποιου παραμυθιού, όπου υπάρχουν λύκοι, σπιτάκια με γιαγιάδες και πυκνό δάσος. Όταν κάποιος το πρωτοεπισκέπτεται, νιώθει ότι είναι περικυκλωμένος από μian αγέλη λύκων, μόνο που στην περίπτωση μας οι λύκοι είναι τα σπίτια του χωριού. Είναι εντυπωσιακή η ομορφιά των χρωμάτων της φύσης. Μοιάζει με πολύχρωμη παλέτα από πράσινο, σιέννα ψιμένι, άσπρο του χιονιού, ώχρα, όλα δεμένα με το γαλάζιο του ουρανού.

Το καλοκαίρι τα βράδια αντιλαλούν μουσικές, σαν ανάμνηση του καιρού του Ορφέα, τότε που διαφέντευε αυτόν τον τόπο, τα δάση, το ποτάμι, τον καταρράκτη. Το καλοκαίρι δεν υπάρχουν μόνο τα χρώματα του ουρανού, όταν σουρουπώνει, ούτε η λάμψη των αστεριών και του φεγγαριού, εκατομμύρια νότες γεμίζουν τα κενά μεταξύ χρω-

μάτων και ανθρώπων. Οι μουσικές εκδηλώσεις στο δήμο κυριαρχούν το καλοκαίρι, δίνοντας μία άλλη διάσταση στη μέχρι εκείνη τη στιγμή «άνιαρη» ζωή του χειμώνα. Οι τρεις χιλιάδες κάτοικοι τριπλασιάζονται και τετραπλασιάζονται κάνοντας τον δήμο πιο βουερό, ώστε να συμφωνεί απόλυτα με το θορυβώδες ποτάμι, που κυλάει στις «φλέβες» του. Αναγέννηση της φύσης, ξανανιώσιμο της μάνας που βλέπει τα παιδιά της και τα εγγόνια της μετά από ένα χρόνο στον μακρινό Βορρά.

Όμως δεν υπάρχουν μόνο ανθρώπινες ψυχές, που περιδιαβαίνουν τα μονοπάτια των Μαινάδων, των συντρόφων του Διονύσου. Στα μέρη αυτά θέση έχουν και μάλιστα περίοπτη οι αρκούδες, τα ζαρκάδια, τα ελάφια, οι αγριόγατες, οι λύκοι, τα τσακάλια.

Είναι οι κρίκοι της αλυσίδας της ζωής και σ'αυτά τα μέρη φυλάσσονται ως «κόρη οφθαλμού», για να μη σπάσουν.

«Προσωπικά» δεδομένα.

Έδρα του δήμου: η Σταυρούπολη, η οποία απέχει από την Ξάνθη 26 χλμ

Πληθυσμός: 3114 κάτοικοι. Αξιοσημείωτη είναι η μείωση του πληθυσμού, το 1951 την περιοχή κατοικούσαν 8800 κάτοικοι

Οικισμοί: 26 κύριοι οικισμοί

Απασχόληση: Κυρίως στον πρωτογενή τομέα αλλά και στον τριτογενή, ελάχιστοι κάτοικοι ασχολούνται με τον δευτερογενή

Συγκριτικά πλεονεκτήματα: ο Μακεδονικός τάφος στο δρόμο προς τα Κομνηνά, ο καταρράκτης Λειβαδίτης

ΑΒΔΗΡΑ: Η πατρίδα των «Ατόμων»

Υπάρχουν δυο μορφές γνώσης, η μία γνήσια, η άλλη σκοτεινή. Και στη σκοτεινή ανήκουν όλα αυτά, που ακολουθούν: όραση, ακοή, οσμή γεύση, αφή. Η άλλη, η γνήσια είναι ξέχωρη από αυτήν. Όταν η σκοτεινή μορφή δε μπορεί πλέον να δει τίποτε άλλο απειροελάχιστο ούτε να ακούσει, ούτε να μυρίσει, ούτε να γευτεί, ούτε να αντιληφθεί με την αφή, αλλά πρέπει να αναζητεί κάτι πιο λεπτό, τότε έρχεται η γνήσια μορφή γνώσης, μια και έχει όργανο να σκεφτεί πιο λεπτά (Δημόκριτος, Fr. B 11).

Αν σήμερα ζούσαν ο Λεύκιππος, ο Δημόκριτος, ο Πρωταγόρας με την οξύνιά τους θα είχαν κατακτήσει και τους πιο απαιτητικούς νέους της εποχής μας, οι οποίοι για να εκφράσουν το θαυμασμό τους, θα τους χαρακτήριζαν, κάνοντας χρήση της συνθηματικής τους γλώσσας, «τα Άτομα»! Ο 5ος αιώνας π.Χ. έμελλε να σημαδέψει και τα Άβδηρα, όπου γεννήθηκαν άτομα διάνοιες, που «πήραν μέρος»

σε μια πανελλαδική «συνωμοσία» του πνεύματος. Επίτευγμα του χρυσού αιώνα δεν ήταν μόνο η δημοκρατία, αποτέλεσε κάλλιστα και η άνθηση των γραμμάτων και των τεχνών.

Ο Λεύκιππος ήταν ο δημιουργός της ατομικής θεωρίας, πράγμα που γίνεται γνωστό από τον μαθητή του τον Δημόκριτο, γιατί δικό του έργο δε σώζεται κανένα. Βέβαια, ο Θεόφραστος και άλλοι περιπατητικοί του απέδιδαν το έργο Μέγας Διάκοσμος, που περιλαμβάνεται στα έργα του Δημόκριτου. Ο Δημόκριτος ήταν, αυτό που θα λέγαμε σήμερα, «ο μαθητής, που ξεπέρασε τον δάσκαλο». Ο πολυταξιδεμένος και πολυπράγμων Δημόκριτος παραδεχόταν το πλήρες και το κενόν. Το πλήρες το είχε φανταστεί χω-

ρισμένο σε αναρίθμητα σωματίδια, χωρισμένα με το κενό το ένα με το άλλο, αλλά τα ίδια είναι άτμητα. Ο Πρωταγόρας από την άλλη έδρασε σε ένα άλλο πεδίο, πιο... «σοφιστικέ». Θεωρείται από τη μια θεμελιωτής της γραμματικής και από την άλλη ιδρυτής της Σοφιστικής. Για τον Πρωταγόρα ο άνθρωπος ήταν το μέτρο: «πάντων χρημάτων μέτρον εστίν ο άνθρωπος». Το μέτρο για συγκεκριμένα πράγματα αλλά και για έννοιες, όπως το καλό και κακό, το δίκαιο και άδικο.

Ο σημερινός επισκέπτης των Αβδέρων νιώθει την ενέργεια όλων των σπουδαίων ατόμων, που έζησαν εκεί, νιώθει την ενέργεια των αξιόλογων επιτευγμάτων, που αντίκρουσαν το φως του κόσμου, σ' αυτό το λιμάνι του Θρακικού πελάγους. Η πόλη είναι εγκατεσπαρμένη με αρχοντικά και μικρά παραδοσιακά εκκλησάκια.

Κάτι ήξερε ο Δημόκριτος, όταν αξίωνε τη συμφωνία του νου με την αισθητηριακή αντίληψη: *Κακόμοιρε νου,*

αφού πήρες τις βεβαιότητες σου από μας (σ.σ. τις αισθήσεις), μας απορρίπτεις. Η απόρριψή μας είναι η κατάρρευση σου (Δημόκριτος Fr. B 125). Γιατί τα Άβδηρα μπορούν να πλανεύσουν συνάμα το νου και τις αισθήσεις...

Πόρτο Λάγος: Το Λιμάνι της λίμνης

Το Πόρτο Λάγος δεν αποτελεί μόνο έναν από τους πιο σημαντικούς υδροβιότοπους της Ελλάδας, αλλά έχει μια ξεχωριστή ιστορία, την οποία λίγοι την γνωρίζουν. Το Πόρτο Λάγος δεν υπήρχε ως πόλη μέχρι το 1860 –ήταν απλά ένα ναυτικό πρακτορείο του προξενείου της Γαλλίας στην Ξάνθη.

Η περιοχή αυτή, λόγω του λιμανιού και της λιμνοθάλασσας, αποτελούσε πόλο έλξης διαφόρων κατακτητών και κερδοσκόπων. Κατά τη ρωμαϊκή εποχή υπήρχε λιμάνι κοντά στο σημερινό Πόρτο Λάγος και την ίδια εποχή κατασκευάστηκε η Εγνατία οδός, που ένωνε την Αδριατική με τον Βόσπορο. Έτσι το συγκεκριμένο λιμάνι απέκτησε ακό-

μα πιο μεγάλη εμπορική και γεωγραφική σημασία. Είναι γνωστό από την ιστορική παράδοση, ότι κατά τους βυζαντινούς χρόνους, οι Καταλανοί ξεκίνησαν από την Κωνσταντινούπολη, για να κατακτήσουν τη Νότια Ελλάδα. Επειδή όμως υπήρχαν μεταξύ τους πολλές προστριβές, χωρίστηκαν σε ομάδες όπου η μια απείχε από την άλλη μία ημέρα. Κάποιοι όμως καθυστέρησαν, ενώ κάποιοι άλλοι προπορεύθηκαν με αποτέλεσμα να συναντηθούν στο Πόρτο Λάγος, όπου έγινε μεγάλη μάχη, κοντά στο νησάκι της λίμνης.

Αρχικά ονομάστηκε Πόροι, που σημαίνει πέρασμα, γιατί υπήρχε η μεγάλη διώρυγα, που ένωνε τη λίμνη με τη θάλασσα. Τα καράβια όμως, έως τα τέλη του 17ου αιώνα, περνούσαν από αυτή τη διώρυγα και έφθαναν ως το βόρειο μυχό της λίμνης, όπου βρίσκονταν η Αναστασιούπολη. Με τον καιρό το όνομα άλλαξε σε Πορού και κατά την

τουρκοκρατία μετονομάστηκε σε Μπορού. Αργότερα οι Ενετοί ονόμασαν το λιμάνι και το χωριό, που βρισκόταν μέσα στη λιμνοθάλασσα Porto Lago, δηλαδή λιμάνι της λίμνης. Στα μέσα του 19ου αιώνα παρουσίασε μεγάλη οικονομική άνθηση, που ξεπέρασε και αυτή της Καβάλας. Εκεί ιδρύουν πρακτορεία ελληνικές και ρωσικές ναυτικές εταιρείες, ενώ στα 1910 το λιμάνι

εξυπηρετείται από προξενικούς πράκτορες της Γαλλίας και της Αυστροουγγαρίας. Το Πόρτο Λάγος δεν είχε πάντα σταθερό πληθυσμό, δηλαδή αυτόν που εννοούμε με τον όρο αυτόχθονες. Ο πρώτος εποικισμός έγινε το 1922.

«Προσωπικά» δεδομένα

- Γεωγραφική τοποθεσία: Ο δήμος Αβδέρων βρίσκεται στο ΝΑ μέρος του Ν. Ξάνθης. Από την πρωτεύουσα του νομού τα Άβδηρα απέχουν 25 χλμ
- Πληθυσμός: 3937 κάτοικοι (απογραφή 2001)
- Οικισμοί: 11
- Απασχόληση: οι κάτοικοι απασχολούνται βασικά στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης, αλλά και στον δευτερογενή, λιγότεροι στον τριτογενή.

«Τερψιλαρύγιες» γεύσεις της περιοχής

Η μαγειρική της περιοχής εμπεριέχει πολλά στοιχεία της ανατολικής κουζίνας, είναι πλούσια σε λάδι και μπαχαρικά. Χαρακτηριστικά της είναι τα γλυκά του ταψιού, οι πί-

τες, τα τσουρέκια κλπ.

Τα Χριστούγεννα οι νοικοκυρές φτιάχνουν τα σαραγλί, τα οποία αποκαλούνται και «λουκούμια» και ήταν στριφογυριστά φύλλα ζύμης με καρύδια και πολύ σιρόπι, καθώς και το σέλινο με το κρέας.

Του Αγίου Νικολάου ετοιμάζουν τις «μπατζίνες», που ήταν χυλός ψημένος πάνω σε «σάτσι» (επίπεδη πέτρα) Του Αγίου Θεοδώρου ψήνουν τη μπουγάτσα, φύλλο ζύμης με καρύδια και ζάχαρη και την πηγαίνουν στις αρραβωνιασμένες.

Η σπεσιαλιτέ όμως της περιοχής είναι τα «μαντιά», ένα είδος ζυμαρικού, χειροποίητο, γεμιστό με τυρί ή με κρέας, που βραζόταν σε ταψί με κοτόζουμο και έπειτα περιχύνονταν με βούτυρο και τυρί.